

Cathrine

fra Ulkebøl

Den 2. september 1871 blev der i Langelands herreders politiret indkaldt til retsmøde med exam. jur. Sophus Wognsen som forhørsleder i herredsfoged Hans Carl Sagers fravær, der på et tidspunkt var folketingsmand, og med sognefoged G. Hansen og bmd. Jacob Sørensen af Longelse som vidner. Wognsen havde 2 dage før modtaget melding om, at indsidder Hans Clausens hustru, Cathrine Marie Meyer, Longelse var sigtet for høj grad af skødesløshed mod sine nu afdøde 3 uger gamle tvillingebørn. Betjent Phillipsen havde sammen med sognerådsmedlem Jørgen Pedersen, Assemose været på stedet for at undersøge forholdene nærmere og optage rapport. Der er i øvrigt tvivl om datoerne for børnenes død, idet der til politirapporten er angivet den 19. og 21. august, mens der i kirkebogen er indført den 26. og 28. med begravelse den 2. september. Wognsen havde ligeledes været på stedet og ved besigtigelse af boligen konstateret, at det var en familie, der levede i yderste armod og fattigdom. Han havde bedt sognefogeden om at få kisten med børnene gravet op og åbnet med distriktslæge Røse som sagkyndig. I kisten lå de to drengebørn, stærkt afmagrede og efter de dage, der var gået siden de døde, var de i stærk forrådnelse, så huden let gik af ved berøring. Der var ingen tegn på læsioner, hverken på krop eller i mundhule eller noget tegn på forgiftning. Den kraftige afmagring, samt fødsel 4 uger før tiden var sandsynlige årsager til drengenes død. De var skyndsomst blevet døbt i hjemmet, men nåede ikke at blive fremstillet i kirken.

Efter at anklagen var blevet læst op ved et retsmøde 3 dage senere, fik Hans Clausens kone, tiltalte Cathrine Marie Meyer tilføjet, at hun havde forsøgt at købe mælk til de små, men ingen ville sælge noget. Endvidere nævnte hun, at børnene var svage fra fødselen, at de ikke ville tage mod patten og - efter antydninger fra jordemoderen, havde hun heller ikke regnet ned, at børnene kunne leve. Cathrine forklarede, at hun havde været sengeliggende i otte dage, hvor hun havde fået rigelig føde og havde så meget die, at børnene ikke kunne fortære det hele, hvorfor hun havde måttet lade sig patte af en anden kone. Hun havde været ved drengene da de døde, hvilket var sket med et par dage i mellem, men øvrigt havde hun været ude på Longelse Bondegårds marker for at sanke aks og overladt pasningen af de små til datteren, den 8 årige Mathilde Christine. Et vidne, Maren Sofie Jensen, der boede i samme hus som Cathrine forklarede: *At naar hun havde udtalt, at Børnene ikke var forsvarligen passet, saa var det fordi, Hun var af den Formening, at et 8 Aars Barn ikke kunne passe saa smaa Børn i saa lang Tid.*

Meget af diskussionen i de 6 retsmøder, der blev afholdt i politiretten gik på, hvor længe moderen havde været væk fra hjemmet de dage, hvor børnene udåndede. Andre vidner påstod, at hun havde været i marken adskillige timer ad gangen og de havde tilrådet hende, at være mere inde og give børnene bryst og i øvrigt være tilstede når de døde.

Hun forklarede at hun da også havde været ved børnene de sidste timer, samt, at foruden den 8 årige Mathilde, var også 6 årige Hanne Sofie hjemme og kunne kalde på moderen, hvis det blev nødvendigt. Mathilde Christine var også indkaldt og gav den forklaring, at hun var vant til at passe tvillingerne og at moderen havde sat patteposser til de små og når de græd, gav hun dem en sut.

En anden strid gik på jordemoderen, Ane Cathrine Hansens indsats ved fødslen og umiddelbart derefter. Moderen påstod, at jordemoderen havde mere end antydnet, at børnene var så svage, at de ikke kunne leve. Hun skulle have brugt vendingen: "at Herren vil nok hjælpe". Dette benægtede jordemoderen på det bestemteste og hvis hun havde sagt noget lignende, så var det for at trøste moderen, der var blevet meget utålmodig, da det viste sig at der var tvillinger. Hun pointerede, at hun netop havde sagt til moderen, at hun skulle give børnene bryst og sukkervand eftersom de var raske og trivelige ved fødslen. Sukkervandet syntes moderen var unødvendigt, da hun havde bryst nok. Da børnene efter nogle dage ikke længere ville patte, havde jordemoderen tilrådet at give dem "Theemælk", hvorved hun mente nymalket mælk eller tynd fløde. Cathrine var da heller ikke

nybegynder på det område. Hun sagde til retten, at hun havde født 8 børn forud for tvillingerne. Heraf var to døde som små. De to ældste Cathrine Marie og Rasmine Claudine var nu unge piger og flyttet hjemme fra. Det er ikke lykkedes for mig at finde navne eller fødselsdatoer for de to, som hun påstod, var døde. Det kan skyldes, at det er foregået i en meget ung alder og inden hun kom til Langeland, idet hun stammede fra Ulkebøl på Als. Det tredje stridsemne, som politiretten bragte megen tid på at få klarlagt var den mælk som Cathrine påstod, hun ikke kunne købe. 11 årige Rasmus var en dag sendt til 2 garde for at købe en kande mælk. Først havde han været i Prydsgården, hvor de normalt solgte mælk. Han havde, som han havde fået besked på, sagt, at det var til hans små brødre. Det er lidt uklart, hvorfor han ikke fik mælken, men måske har han ikke talt med den rette, eller fordi det var en søndag. Han havde talt med pigen Trine, som i øvrigt godt kendte den fattige familie. I præstegården havde han talt med forpagterens madamme, som var præstens datter. Her havde Rasmus vist ikke fortalt, at mælken var til de små og pigerne i gården mente, de havde solgt så meget, at der kun var det tilbage, som de selv skulle bruge. Rasmus var den ældste af de hjemme-værende børn, idet der foruden de nævnte også var den knap 3 år gamle Ritta Elise. Som forhørslederen havde konstateret, var det en meget fattig familie, men Cathrine havde dog ikke villet søge om hjælp fra det offentlige, idet hun ikke mente, det var penge de manglede. Hun havde i hvert fald nok til at betale den kande mælk, som Rasmus var sendt ud for at købe. Familiens bolig var meget beskednen i størrelse. Hans Clausen har til protokollen oplyst, at den bestod af et rum på 3 fag, eller 7 å 8 alen i længden og en bredde på 5 alen (i alt Ca. 14-15 kvm.) og med en rumhøjde på ca. 3½ alen. Her boede hele familien på 6 medlemmer samt de to nyfødte tvillinger.

Retssagen

Efter en måneds politiforhør og undersøgelser blev sagen overgivet til Svendborg amt, der med prokurator Peter Styrup som aktor stævnedes Cathrine for ved uagtsomhed, at have forårsaget sine spæde børns død.

Cathrine blev derfor indkaldt til flere retsmøder med prokurator N. Rasmussen som defensor. I ca. 85 sider håndskrevne rapporter ruller sag nr. 10/1871, som derefter varer ca. 5 mdr. Distriktslæge Røse's rapport fra ligsynet fremlægges med hans klare konklusion, nemlig: *At Børnenes Død maa tilskrives Forsømmelse og Ligegyldighed fra Moderens Side.*

Som argumenter for sin påstand medtager han, at Cathrine ikke har haft tålmodighed nok med at få børnene til at patte, hendes alt for spinkle forsøg på at skaffe mælk, de flere timers fravær fra hjemmet i de kritiske dage, samt endelig det forhold, at hun ikke har søgt lægehjælp.

Sagen bliver derefter forelagt Det kongelige Sundhedskollegium i København med 6 konkrete spørgsmål. I en 6 sider lang rapport nedtones Røse og aktors anklager, idet kollegiet er af den formening, at børnene er blevet syge efter at de havde fået god die den første uges tid. De bebrejder Røse for ikke at have undersøgt ligene ved en obduktion, for eventuelt at kunne påvise sygdom.

De kritiserer også jordmoderen for hendes passive indsats over for en barselskone, der havde behov for hjælp ved besøg i hjemmet nogle dage efter fødslerne.

At sundhedskollegiets rapport regnes som meget betydningsfuld ses af, at 11 personers underskrifter pryder afslutningen af den.

Såvel aktor som defensor har nogle kommentarer til rapporten, hvor de begge argumenterer for hver deres

synspunkter. Aktor kræver den anklagede straffet efter Straffelovens §§ 197, 198 og 199 med fængsel på vand og brød, eller i alt fald simpelt fængsel i nogle måneder. Defensor derimod, kræver pure frifindelse, idet han ikke ser, at der er noget bevis på forsømmelighed. Disse kommentarer vedlægges endelig sagen, der i mellemtiden er blevet suppleret med afhøring af flere vidner, blandt andet benægter konen i Prydsgården nu, at Rasmus overhovedet har været på gården for at købe mælk. Et andet sted i rapporten nævnes dog at hun var i Odense den pågældende dag.

Thi kendes for ret

Domsafsigelsen foregik den 21. marts 1872 og lyder som følger:

Tiltalte Hans Clausens Kone, Cathrine Marie Meyer bør for Aktors Tiltale i denne Sag fri at være. Sagens Omkostninger, derunder Salærer til de to Prokuratorer Styrup og Rasmussen, hver med 8 Rigsdaler, udredes af det Offentlige.

Sagen sluttes. Ekstrarettet hæves. S. Wognsen og som vidner C. H. Kruse og P. Krogh.

Siden hen

Hvordan gik det så den fattige familie senere? Jeg har ikke fulgt hele familien, men Cathrine fødte endnu en søn 13 måneder efter de nu døde tvillinger, eller Ca. 6 måneder efter denne sags afslutning. Ritta Elise døde i en alder af 7 år. Dermed var 5 af de 11 børn, hun havde født, døde som mindreårige.

Faderen, Hans Jensen Clausen døde som 57 årig, mens Cathrine blev 65 år og tilbragte sine sidste år hos datteren Hanne Sofie, der blot var 6 år da tvillingerne døde. Hun voksede op på egnen og blev gift med Peder Johan Andersen, der var enkemand. De boede hele livet i Krogsbjerg, hvor han ernærede sig som husmand og stenhugger. Peder var født i Sverige og derfor kaldt svensker, en betegnelse, der fulgte familien et par generationer.

Rasmus blev gift med stenhugger Rasmus Mikkelsens datter, Anne Marie fra Illebølle. De arbejdede hele deres aktive liv på Tryggelevgård, der hørte under Grevkabet Langeland. De første mange år boede de i et af gardens arbejderhuse, men købte senere et gammelt hus på Tryggelev Mose. Det, at Rasmus var søn af en alsing, hang ved familien hele livet og de blev kaldt Marie og Rasmus Als.

De satte 8 børn i verden, hvoraf en dreng døde som spæd. En anden dreng var født krøbling og lærte aldrig at gå eller tale. To sønner og en datter udvandrede til Nebraska. En datter blev på egnen, mens en anden bosatte sig på Lolland. Sønnen Julius blev mange år senere far til drengen, der har gravet den gamle sag frem på Landsarkivet i Odense.

Knud Erik Hansen